

**Barne-, likestillings- og
inkluderingsdepartementet**

Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

NATIONAL POLICE DIRECTORATE

Deres referanse:
16/2961

Vår referanse:
201604359-12 008

Sted, Dato
Oslo, 03.02.2017

HØRINGSSVAR - NOU 2016:16 NY BARNEVERNLOV

Det vises til departementets høringsbrev av 7. november 2016 vedrørende NOU 2016:16 Ny barnevernslov. Høringsfristen utløp 30. januar 2017. Etter avtale med departementet fikk Politidirektoratet utsatt høringsfristen til 3. februar 2017.

Politidirektoratet har forelagt høringen for Kripos, Politiets utlendingsenhet, Politihøgskolen og samtlige politidistrikt. Det er mottatt innspill fra Kripos og Oslo politidistrikt, og disse følger vedlagt høringen.

Politidirektoratet imøteser Barnevernslovutvalgets forslag til ny barnevernslov tilpasset dagens samfunns- og familiebilde, og med en struktur som gjør den klarere og mer oversiktlig. Politidirektoratet støtter også utvalget i at ny lov tydelig bør gi uttrykk for de grunnleggende verdier og rettigheter som ligger til grunn for loven, og som lovens bestemmelser må tolkes i lys av. Det anses positivt at ny lov i større grad fremstår som en rettighetslov for barnet, jf. ny overordnet § 2 om barnets rett til omsorg og beskyttelse, og barnets beste.

Politidirektoratet mener imidlertid, i likhet med Kripos, at NOU'en i svært liten grad omhandler problemstillinger knyttet til samarbeid og samspill mellom barneverntjenesten og politiet. Dette er gjennomgående i hele dokumentet og representerer etter vår oppfatning en stor mangel ved NOU'en. En ny barnevernlov og underliggende regelverk, bør bidra til en bedre regulering av dette. Det er nødvendig for at både barneverntjenestens barnefaglige hensyn og politiets oppgaver, skal kunne ivaretas på en bedre og mer helhetlig måte enn i dag.

Politidirektoratet vil i det følgende fremheve noen områder og punkter i NOU'en hvor det særlig er viktig å ha fokus på samarbeid mellom politiet og barnevernet. Avslutningsvis knyttes det noen merknader til lovforslaget om opplysningsplikt til barnevernet.

Når det gjelder nærmere merknader til delene i NOU'en og utkastet til ny barnevernslov, tiltrer Politidirektoratet innspillene fra Kripos og Oslo politidistrikt. Det vises derfor i sin helhet til disse.

Det bemerkes særskilt at Politidirektoratet, i likhet med Kripos, ikke har innvendinger til forslaget om at hastevedtak skal fattes av barneverntjenestens leder, og ikke

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Fridtjof Nansens vei 14/16

Tlf: 23 36 41 00
Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950
Giro: 7694.05.02388
www.politi.no

påtalemyndigheten, slik ordningen er i dag. Barneverntjenesten er nærmest til selv å vurdere og fatte slike vedtak. Vi er videre enige i at hastevedtak i saker hvor det er fare for utnyttelse til menneskehandel av barn, fortsatt skal fattes av påtalemyndigheten.

Samarbeidet mellom barnevernet og politiet

Som nevnt er det etter Politidirektoratets oppfatning en mangel ved NOU'en at den i for liten grad beskriver og drøfter samarbeidet mellom barnevernet og politiet.

Oslo politidistrikt har også påpekt dette, og behovet for et tett samarbeid mellom barneverntjenesten og politiet. Det er vist til at bekjempelse av grov vold og seksuelle overgrep mot barn er en av politiets høyest prioriterte arbeidsoppgaver, og at barnevernets kjerneoppgaver grenser tett opp mot dette. Behovet og ønsket om et tverrfaglig samarbeid tydeliggjøres også i "Retten til et liv uten vold (2014-2017)", "En god barndom varer livet ut (2014-2017)" og "Opptappingsplanen mot vold og overgrep" (2017-2021).

Ordnningen med tilrettelagte avhører, jf. straffeprosessloven §§ 239 til 239 f og forskrift om tilrettelagte avhør, forutsetter også at politiet og barneverntjenesten samarbeider godt for å oppnå best mulig gjennomføring av tilrettelagte avhør av barn. Barneverntjenesten er blant annet gitt anledning til å følge tilrettelagte avhør, jf. straffeprosessloven § 239 d, samt til å delta på samrådsmøte og ettermøte, jf. den nevnte forskriften §§ 7 og 12. Politidirektoratet mener at ny barnevernslov må utformes i sammenheng med dette regelverket, og sørge for at barneverntjenestens oppgaver omfatter disse reglene. En ser i dag en variasjon i barneverntjenestens evne og vilje til å delta i forbindelse med gjennomføringen av tilrettelagte avhør. Etter Politidirektoratet syn er det nødvendig med lovregulering for å sikre at samarbeidet blir forutsigbart og enhetlig, uavhengig av hvilket barnevern og politi som har ansvaret der det enkelte barn bor.

Det påpekes i denne forbindelse at forslaget til ny barnevernslov ikke avklarer spørsmål knyttet til ansvaret for barnet i etterkant av gjennomført tilrettelagt avhør. Det er et behov for en slik avklaring, slik at en sikrer at barnet ivaretas så godt som mulig i etterkant av sin forklaring. Etter Politidirektoratets syn er det ved gjennomføring av tilrettelagte avhør klart at politiet har ansvar for barnet innenfor gjennomføringen av avhøret og forhold som knytter seg til selve straffesaken. Ivaretagelse og oppfølging av barnet i etterkant av gjennomført tilrettelagt avhør påhviler barneverntjenesten, i de tilfellene far og/eller mor er mistenkt/siktet. Dette ansvaret bør komme til uttrykk i ny barnevernslov for å sikre likt tilbud til alle barn, uavhengig av hvor de måtte bo i landet.

Politidirektoratet peker videre på utfordringene som ofte oppstår i saker der barneverntjenesten og politiet har parallelle prosesser med henholdsvis en undersøkelsessak og straffesak. I slike situasjoner er det særdeles viktig med god samhandling, slik at en unngår at politiets etterforskning vanskeliggjøres, samtidig som hensynet til barnets beste blir ivarettatt. Dette har i praksis skapt utfordringer i lang tid. I denne forbindelse kan det blant annet nevnes at Bufdir har nedsatt en arbeidsgruppe som ser nærmere på samarbeidet mellom barneverntjenesten og politiet i saker som omhandler mishandling i nære relasjoner. Noe av utfordringen er at barneverntjenesten og politiet i noen tilfeller kan oppleves å ha forskjellig forståelse av hva barnets beste er. Dette har man sett eksempler på ved at bevis i straffesak forspilles og/eller at det barnefaglige hensynet ikke blir tilstrekkelig ivarettatt, noe som er veldig uheldig for det enkelte barns situasjon.

Det vises her også til Oslo politidistrikt og Kripos sine merknader vedrørende dette. Kripos har blant annet uttalt at det savnes en nærmere drøftelse og klargjøring rundt barnevernets saksbehandling i saker som gjelder vold og overgrep mot barn.

Politidirektoratet mener, i likhet med Oslo politidistrikt, at samarbeidet mellom politi og barneverntjenesten, bør reguleres ny barnevernslov.

Når det gjelder NOU'ens punkt 5.3.2.4 som omhandler en nærmere regulering av barnets beste, bør det etter Politidirektoratets syn tas sikte på å utarbeide en felles forståelse av hva som skal ligge til grunn i en vurdering av barnets beste i de tilfeller der politiet og barneverntjenesten arbeider parallelt. Dette bør vurderes klargjort i forarbeidene. For eksempel gis det i NOU'en på side 54 en oversikt over hensyn som skal tas med i vurderingen av barnets beste. Her kunne det under punktet om barnets behov for omsorg og beskyttelse, vært særskilt kommentert at det også må ses hen til om det er igangsatt etterforskning, jf. ordlyden "beskyttelse".

Etter Politidirektoratets syn er det grunn til å fremheve noen særskilte punkter hvor det er viktig å ha et særlig fokus på samarbeidet mellom barneverntjenesten og politiet til barnets beste. Dette gjelder særlig følgende punkter:

1. NOU'ens punkt 9.5.1.2 om frist for barnevernstjenestens gjennomgang av meldinger

Politidirektoratet mener at barneverntjenestens ansvar for å vurdere behovet for å inngi anmeldelse til politiet, bør presiseres. Det er viktig at politiet på et tidlig tidspunkt involveres i saker hvor det er konkrete opplysninger om at det kan ha skjedd noe straffbart. Barneverntjenestens opplysningsplikt er regulert, men det bør presiseres at anmeldelse til politiet skal vurderes ved mottak og gjennomgang av meldinger.

Det vises i denne forbindelse særlig til Kripos sine merknader til NOU'ens kapittel 10 og det som uttales vedrørende anmeldelse til politiet.

2. NOU'ens punkt 9.5.2 om barnevernstjenestens undersøkelser

Politidirektoratet savner også her en presisering av at barneverntjenesten har ansvar for å vurdere behov for å inngi anmeldelse til politiet. Videre kunne det med fordel vært utdypet nærmere hva en undersøkelse skal omfatte, slik Oslo politidistrikt har nevnt i sitt innspill. Det bør knyttes klare regler til dokumentasjon under gjennomføringen av undersøkelser da dette er særlig viktig for notoriteten rundt barnevernssaken, men også i forhold til en eventuell straffesak.

Politidirektoratet er for øvrig enig i merknadene fra Kripos til NOU'ens kapittel 9. Det vises også til innspill fra Kripos til NOUens kapittel 10.

3. NOU'ens punkt 12.12 om kontakt og samvær ved hastevedtak

Det påpekes her at barneverntjenesten må være oppmerksom på de sakene der politiet har igangsatt etterforskning og skal gjennomføre tilrettelagt avhør. Det vil være svært uheldig med kontakt/samvær mellom barnet og foreldre dersom en eller begge foreldrene har status som mistenkt. Politidirektoratet er av den oppfatning at det bør formuleres et krav, fortrinnsvis i lov, som innebærer at barneverntjenesten kontakter politiet i forkant av beslutning og forsikrer seg om at kontakt/samvær ikke ødelegger for en eventuell etterforskning.

4. NOU'ens punkt 14.3.9 om forbud mot å ta barnet ut av landet

Etter Politidirektoratets oppfatning bør politiet kontaktes i forkant av en eventuell tillatelse til å ta barnet ut av landet for utsjekk av om det er startet etterforskning. Dette for å unngå at en eventuell etterforskning vanskeliggjøres.

Opplysningsplikt til barnevernet

Det følger av høringsbrevet at barnevernlovutvalgets endringsforslag om opplysningsplikt til barnevernet har flere likhetstrekk med departementets tidligere forslag om endringer i opplysningsplikten, sendt på høring 6. oktober 2016. Selv om departementet har bedt om at innspill som gjelder opplysningsplikten formidles i tilknytning til den tidligere høringen, finner Politidirektoratet grunn til å knytte noen merknader til utvalgets forslag til ny § 7 som nå er på høring. Dette grunnet blant annet at forslagene i de to høringene, etter Politidirektoratets oppfatning, ikke er likelydende.

Merknadene i dette høringssvaret er å anse som et tillegg til Politidirektoratets merknader i høringssvaret av 5. desember 2016, som for ordens skyld vedlegges.

De følgende merknadene inntas etter innspill fra Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel som er administrativt underlagt Politidirektoratet. Merknadene knytter seg til tre forhold i ny barnevernslov § 7 første ledd bokstav a) som lyder:

Enhver som utfører oppgaver eller arbeid for et forvaltningsorgan skal uten hinder av taushetsplikt, gi opplysninger til barnevernstjenesten av eget tiltak når det er grunn til å tro at

a) et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt

1. Opplysningsplikt når grunn til å tro at et barn vil bli mishandlet mv.

I høringssaken av 6. oktober 2016 ble det foreslått at meldeplikten også skal omfatte tilfeller der det er grunn til å tro at barnet vil bli mishandlet mv., jf. ordlyden i forslaget til ny § 6-4 første ledd bokstav a "blir eller vil bli mishandlet". Barnevernlovutvalget har ikke foreslått en slik endring, jf. ordlyd i ny § 7 ovenfor.

Politidirektoratet mener at opplysningsplikten også bør omfatte tilfeller hvor det er grunn til å tro at mishandling mv. vil skje i nær fremtid, som menneskehandel, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Det foreslås derfor at formuleringen "blir eller vil bli" inntas i ny lov § 7.

2. Manglende presisering der bekymringen gjelder et enslig barn i Norge

I høringsnotatet av 6. oktober 2016 side 39 foreslo departementet å erstatte henvisningen til mishandling "i hjemmet", med en presisering av at opplysningsplikten knytter seg til bekymringer for den omsorgen foreldre eller andre primære omsorgspersoner gir barnet. Dette gjelder også de tilfeller der disse ikke beskytter barnet mot ulike former for mishandling eller overgrep fra andre. Departementet fjernet formuleringen "i hjemmet" i sitt forslag til ny § 6-4 første ledd bokstav a. Politidirektoratet er enig i dette. Barnevernlovutvalget har derimot ikke foreslått en slik endring.

Vi har merket oss at Bufdir i sin høringsuttalelse støttet den ovennevnte endringen. Bufdir mente den ville tydeliggjøre at meldeplikten ikke er knyttet bare til hendelser i hjemmet, men at det er den totale omsorgen foreldrene eller omsorgspersonene gir barnet som skal vurderes. Dette omfatter også at foreldrene skal beskytte barnet mot mishandling eller overgrep fra

andre. Bufdir mente endringen vil bidra til at barnevernsloven blir mer tidsriktig og harmonerer med dagens samfunns- og familiebilde, hvor barn oftere har flere omsorgsbaser. Barnets totale omsorgssituasjon vil være avgjørende, og ikke det fysiske oppholdsstedet.

Politidirektoratet er enig i Bufdirs innspill, men bemerker i tillegg at barnevernloven § 6-4 første ledd bokstav a, både i forarbeider og ved dagens kopling i lovteksten til tiltak i barnevernloven i hovedsak viser til mishandling eller omsorgssvikt fra foreldre. Bekymring for barn uten foreldre eller andre omsorgspersoner i Norge, herunder enslige mindreårige som oppholder seg midlertidig i Norge, er ikke eksplisitt omfattet av bestemmelsen eller drøftet av Barnevernlovutvalget. Det bør derfor redegjøres nærmere i forarbeidene for situasjoner som omhandler antatt mishandling eller omsorgssvikt utført av andre enn foreldre (som bakpersoner ved utnyttelse i menneskehandel, ektefeller eller forlovede til enslige mindreårige asylsøkere, mv.), eller situasjoner der et barn har behov for annen omsorgssituasjon enn hva det offentlige etter gjeldende regelverk yter, som asylmottak eller omsorgssenter.

I forarbeidene til den gjeldende barnevernsloven er det understreket at tiltak etter barnevernloven også er ment å omfatte barn som rent faktisk ikke har noen foreldre eller foresatte. Dette innebærer at det kan fattes vedtak om omsorgsovertakelse for barn som kommer til Norge uten foreldre eller andre foresatte, forutsatt at vilkårene i bestemmelsen for øvrig er oppfylt. POD viser til at Bufdir i veileder om "Mindreårige ofre for menneskehandel" presiserer at det kan treffes vedtak etter barnevernloven også dersom barnet er plassert i en annen omsorgssituasjon «enn i hjemmet» og som ikke er forsvarlig. Det gjelder også der den mindreårige bor på asylmottak eller omsorgssenter, og barnevernet vurderer at botilbudet ikke er forsvarlig i forhold til den mindreåriges konkrete omsorgsbehov. Politidirektoratet mener dette bør fremgå klart av lovens formuleringer og i forarbeidene til ny barnevernlov, og ikke kun av forarbeider til tidligere barnevernlov eller av veiledere mv.. Formuleringen i loven må være tydelig, slik at melder ikke er i tvil om hvorvidt bekymring for mishandling eller omsorgssvikt er begrenset til sted (i hjemmet) eller knyttet til bestemte utøvere (foreldre eller andre omsorgspersoner), herunder at det er klart at opplysningsplikt også gjelder der barnet er enslig i Norge.

3. Hva omfattes av "mishandlet" og "omsorgssvikt"?

I høringsnotatet av 6. oktober 2016 på side 35 har departementet påpekt at begrepet "omsorgssvikt" omfatter seksuelle overgrep, kjønnslemlestelse, tvangsekteskap og menneskehandel. Barnevernlovutvalget drøfter ikke dette i særlig grad, men mener at menneskehandel omfattes av alternativet om mishandling og omsorgssvikt, slik at alternativet i gjeldende barnevernslov § 6-4 andre ledd første setning om at det er "grunn til å tro at det er fare for utnyttelse av et barn til menneskehandel" kan fjernes.

Politidirektoratet mener vurderingen av hva som omfattes av "mishandlet" og "omsorgssvikt" ikke er åpenbar, og at begrepene bør presiseres i lovteksten. Vi antar de fleste vil legge i begrepet omsorgssvikt "betydelig sviktende ivaretagelse av barnets grunnleggende behov for stimulering, oppfølging og beskyttelse", slik departementet også nevner i beskrivelsen av begrepet på side 35 i høringsnotatet.

Politidirektoratet mener at en ny bestemmelse om opplysningsplikt i § 7 eksplisitt bør vise til at opplysningsplikten også gjelder når det er grunn til å tro at det er fare for utnyttelse av et barn til menneskehandel, slik gjeldende § 6-4 gjør. Vi er enige i Utlendingsdirektoratets (UDI) høringsinnspill av 4. desember 2016 der det bemerkes at man ikke kan forvente at meldere

skal fortolke menneskehandel som en del av omsorgssviktbegrepet. UDI påpeker at slik denne bestemmelsen er formulert, knyttes omsorgssvikten opp mot den daglige omsorgen og rollen til den eller de som skal ivareta barnets behov. Selv om det i noen tilfeller er foreldre eller andre omsorgspersoner som utnytter barn i menneskehandel, er det i de fleste tilfeller ikke personer som skulle gitt omsorg som utsetter barn for denne type utnyttelse, men kriminelle bakpersoner. Vi støtter UDIs innspill om det ikke i alle tilfeller vil være slik at utnyttelse til menneskehandel åpenbart vil være omfattet av begrepet alvorlig omsorgssvikt. Slik utnyttelse vil heller ikke være umiddelbart synlig i et barns atferd og således omfattes av ny § 7 første ledd bokstav b som gjelder bekymring om at "et barn utsetter sin helse eller utvikling for alvorlig fare". Politidirektoratet foreslår derfor at det inntas i ny lov § 7 at opplysningsplikten gjelder dersom det er grunn til å tro at det er fare for at et barn utnyttes til menneskehandel.

Politidirektoratet mener videre at begrepene mishandling og omsorgssvikt ikke åpenbart omfatter enkeltstående voldstilfeller (mishandling innebærer alvorlig fysisk eller psykisk krenkelse som ofte har vart over tid), seksuelle overgrep, tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse.

Vi mener det vil være mer hensiktsmessig å anvende begreper i tråd med overordnede rettskilder. Barnevernlovutvalget viser i punkt 5.3.1.1 til barnekonvensjonen artikkel 19 nr. 1, som har følgende ordlyd (norsk oversettelse, vår understrekning): «Partene skal treffe alle egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet»

Barnevernlovutvalget viser videre i punkt 6.4.2 til Grunnloven § 104 tredje ledd første setning som gir barn "rett til vern om sin integritet", og at stortingskomiteen uttalte at uttrykket (vår understrekning) "peker på at statens myndigheter har en plikt til å sørge for et regelverk og for håndhevelse av et regelverk som på best mulig måte kan verne barnet mot utnyttelse, vold og mishandling."

Politidirektoratet mener at ny § 7 bør gjenspeile begrepene i overordnede rettskilder og slik sikre at det ikke er tvil hos melder om hva som omfattes av meldeplikten. Det bør vurderes å bruke begrepene fra barnekonvensjonen i ny § 7 første ledd bokstav a, for eksempel slik (ordrett etter konvensjonen):

Enhver som utfører oppgaver eller arbeid for et forvaltningsorgan skal uten hinder av taushetsplikt, gi opplysninger til barnevernstjenesten av eget tiltak når det er grunn til å tro at a) et barn er eller vil bli utsatt for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk og menneskehandel [vår tilføyelse]

eller for eksempel slik (i større grad tilpasset norsk straffelov):

a) et barn er eller vil bli utsatt for mishandling, fysisk eller psykisk vold, seksuelle overgrep, menneskehandel, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, annen skade, misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling.

Vi mener videre at det i tråd med barnekonvensjonen artikkel 19 nr. 1, bør tilføyes et nytt annet ledd som for eksempel kan lyde slik:

Plikten til å gi opplysninger som nevnt i første ledd gjelder der en eller begge foreldre, verge eller eventuell annen person har omsorgen for barnet, eller der barnet er enslig uten foreldre eller andre omsorgspersoner i Norge.

Ved en slik formulering vil det ikke være behov for et eget ledd om menneskehandel i bestemmelsen, slik som i dagens barnevernlov § 6-4. Vi mener forslaget også ivaretar barnevernlovutvalgets ønsker om å forenkle og tydeliggjøre lovteksten.

Med hilsen

Kristine Langkaas
Seksjonssjef

Olav Kjetil Moe
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Kopi til
Justis- og beredskapsdepartementet